

Un resum: La Transició i consolidació de la democràcia a Espanya (1975-present)

Resum

Aquest document analitza el procés de transformació política, social i econòmica d'Espanya des de la mort de Francisco Franco el 1975 fins a l'actualitat. La Transició es defineix com un procés complex marcat per la tensió entre el continuisme franquista, el reformisme institucional i la ruptura democràtica. Els pilars fonamentals d'aquest període inclouen el paper de la monarquia de Joan Carles I, el lideratge reformista d'Adolfo Suárez, la redacció de la Constitució de 1978 i el desmantellament de l'Estat centralista a favor de l'Estat de les Autonomies. Malgrat reptes crítics com el terrorisme d'ETA i GRAPO, el cop d'estat del 23-F i diverses crisis econòmiques, Espanya ha consolidat un sistema de democràcia parlamentària plenament integrat en l'àmbit europeu (CEE/UE) i internacional (OTAN).

1. El trencament amb el règim: 1975-1977

A la mort de Franco el 20 de novembre de 1975, el règim es trobava en una crisi irreversible. Tot i que el dictador pretenia deixar el futur "*atado y bien atado*", la realitat sociopolítica va forçar una obertura.

Les alternatives polítiques

Davant el buit de poder, es van perfilar tres camins:

- **Immobilistes (El "Búnker"):** Defensors de la continuïtat absoluta del franquisme.
- **Reformistes:** Apostaven per una democratització limitada des de dins les mateixes institucions franquistes.
- **Oposició Antifranquista:** Advocaven per una "ruptura" total i la creació d'un nou sistema liderat per forces democràtiques (Junta i Plataforma de Coordinació Democràtica).

El gir cap a la Reforma

- **Joan Carles I:** Coronat el 22 de novembre de 1975. Tot i ser l'hereu de Franco, va cercar aliats per mantenir la corona a través del canvi polític, nomenant Torcuato Fernández-Miranda president de les Corts.
- **Adolfo Suárez:** Nomenat president el juliol de 1976 després de la dimissió de Carlos Arias Navarro. Suárez, provinent del Movimiento, va iniciar el camí legal per desmantellar la dictadura.
- **Llei per a la Reforma Política (1976):** Peça clau que reconeixia drets fonamentals i potestat legislativa a la representació popular. Va ser aprovada per les Corts franquistes (425 vots a favor, 59 en contra) i ratificada en referèndum el 15 de desembre de 1976 amb un 94% de "Sí".

2. Consens i fonaments democràtics

El període 1977-1978 es va caracteritzar per la política de consens, necessària per gestionar la conflictivitat social i la greu crisi econòmica derivada del preu del petroli (1973).

Les primeres eleccions (15 de juny de 1977)

Amb una participació del 78,8%, els resultats van configurar un "bipartidisme imperfecte":

1. **UCD (Adolfo Suárez):** 166 diputats.
2. **PSOE (Felipe González):** 118 diputats.
3. **PCE (Santiago Carrillo):** 20 diputats.
4. **AP (Manuel Fraga):** 16 diputats.

Els Pactes de la Moncloa (Octubre 1977)

Acord d'Estat entre govern, partits, sindicats i patronal per sanejar l'economia (inflació del 22%) i assentar l'Estat del Benestar:

- **Mesures econòmiques:** Devaluació de la pesseta, control de la despesa pública i moderació salarial.
- **Reforma tributària:** Creació de l'Impost sobre el Patrimoni (1977) i de l'IRPF (1978).
- **Mesures polítiques:** Llibertat de premsa, reunió i associació, i despenalització de l'adulteri.

La Constitució de 1978

Redactada pels 7 "pares de la Constitució", va ser aprovada en referèndum el 6 de desembre de 1978 (87% de vots favorables).

- **Definició:** Estat social i democràtic de Dret, organitzat com a monarquia parlamentària.
- **Poders:** El Rei és Cap de l'Estat (arbitra i modera); les Corts bicamerals tenen el poder legislatiu.
- **Unitat i Autonomia:** Reconeix la unitat indissoluble de la nació espanyola i el dret a l'autonomia de les nacionalitats i regions.

3. L'Estat de les Autonomies

La descentralització va ser la resposta a les reivindicacions històriques de Catalunya, el País Basc i Galícia, estenent-se després a tot el territori.

Vies d'accés

- **Article 151 (Via ràpida):** Per a les nacionalitats històriques (Catalunya, País Basc, Galícia) i Andalusia. Permetia l'assumpció immediata de competències.
- **Article 143 (Via lenta):** Per a la resta de regions, amb un període de cinc anys abans d'ampliar competències.

El cas de les Illes Balears

- **Fase Preautonòmica:** El 1977 es signa el Pacte Autonòmic i el 1978 el Pacte del Toro, que demanaven l'autogovern i la cooficialitat del català. Es crea el Consell General Interinsular presidit per Jeroni Albertí.
- **Estatut d'Autonomia (1983):** Fruit d'un pacte UCD-PSOE per la via lenta (Art. 143), marcat pel context del post-23F i la LOAPA.
- **Institucions:** Parlament (59 diputats), Govern, Presidència i Consells Insulars de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera.

4. Evolució dels governs democràtics

Període	President	Fets Destacats
1976-1981	Adolfo Suárez (UCD)	Reforma política, Pactes de la Moncloa, Constitució. Dimissió per desgast intern.
1981-1982	L. Calvo Sotelo (UCD)	Cop d'estat 23-F ; entrada a l'OTAN (1982); Llei del Divorci.
1982-1996	Felipe González (PSOE)	Modernització de l'exèrcit; entrada a la CEE (1986) ; Referèndum OTAN; reformes educatives (LOGSE) i sanitàries; casos de corrupció (Roldán) i guerra bruta (GAL).
1996-2004	José M. Aznar (PP)	Bonança econòmica; entrada a l'Euro ; privatitzacions; fi del servei militar; assassinat de M.A. Blanco; suport a la Guerra de l'Iraq.
2004-2011	J.L. R. Zapatero (PSOE)	Drets civils (matrimoni igualitari); Llei de Dependència; crisi financera 2008 ; fi d'ETA (2011).
2011-2018	Mariano Rajoy (PP)	Polítiques d'austeritat; Moviment 15M; conflicte territorial a Catalunya; moció de censura.
2018-Act.	Pedro Sánchez (PSOE)	Primer govern de coalició (amb Podem); gestió de la pandèmia COVID-19 i crisi d'Ucraïna.

5. Amenaces a la democràcia

El Cop d'Estat del 23-F (1981)

El tinent coronel Antonio Tejero va assaltar el Congrés durant la investidura de Calvo Sotelo. El fracàs del cop es va deure a la desautorització del Rei, la confusió dels revoltats i el rebuig social. L'objectiu era aturar el procés autonòmic i democràtic.

El Terrorisme

L'activitat terrorista va ser una pressió constant durant la Transició i la democràcia consolidada:

- **ETA:** Responsable del 74,1% de les víctimes (467 morts entre 1975 i 1985). Va anunciar el cessament definitiu de la violència el 2011.
- **GRAPO i FRAP:** Grups d'extrema esquerra.
- **Extrema Dreta:** Grups com Cristo Rey o la Triple A, protagonistes de l'assassinat dels advocats d'Atocha (1977).
- **Yihadisme:** Atemptats de l'11-M a Madrid (2004) i Barcelona/Cambrils (2017).

Conflictivitat Policial

Entre 1975 i 1982, es van registrar **134 morts per violència policial**, amb pics especialment sagnants els anys 1976 (22 morts) i 1977 (26 morts), reflectint la duresa de la repressió durant els primers anys del canvi.